

Krystyna Duraj-Nowakowa
Akademia Ignatianum w Krakowie

O promocji zdrowia

About Health Promotion

Małgorzata Kaliszewska,
Eliza Freinet. Promotorka zdrowia,
Wydawnictwo Uniwersytetu Jana Kochanowskiego,
Kielce 2017, ss. 348

Z wielu względów zaciekawia nas ta najnowsza monografia Małgorzaty Kaliszewskiej (już pohabilitacyjna). Albowiem skupia uwagę na trzech nadproblemach, odpowiadających trzem częściom tekstu rozprawy, które zgrabnie oraz przydatnie dla toku lektury i percepcji dzieła zostały zatytułowane z imponująco logicznym łańcem dzięki zastosowaniu złotego środka:

1. Teoretyczne i metodologiczne aspekty badań historycznopedagogicznych;
2. Eliza Freinet jako promotorka zdrowia i współtwórczyni nowoczesnej szkoły francuskiej;
3. Dylematy oraz osiągnięcia Elizy Freinet.

Wewnętrzną budowę tych dużych części tworzą treści trafnie dobrane rzeczowo i adekwatnie do tytułatury: dwie pierwsze części (każda mająca trzy rozdziały) i ostatnia część trzecia (pięć takich podstruktur/rozdziałów), których tytułów celowo tu nie zdradzę,

Reviews

SPI Vol. 21, 2018/1
ISSN 2450-5358
e-ISSN 2450-5366

Recenzje

lecz tylko krótko omówię, by zachęcić do sięgnięcia po to dzieło osobiście i wnikliwiej. Do czego pragnę zachęcić adresatów naszego czasopisma.

Książkę wieńczy uroczy tekst literacki „Zamiast zakończenia. Porozmawiajmy o marzeniach” (s. 295–304), wyrażony oryginalnie dziennikarską formą wywiadu, lecz... tajemniczo zamknięty. Warto weń wejrzeć, bowiem nie na darmo Autorka jest nieprzeciętną nie tylko nauczycielką szkolną i akademicką, pedagogiem, ale i filologiem, polonistką.

Monografię spójnie dopełniają i uatrakcyjniają – przez oddziaływanie na różne zmysły – archiwalne i nam współczesne fotografie (liczne, aż 21) i ponadto rysunki (7). Aneksem, jednak o przydatności zasadniczej, jawi się zestawione graficznie kalendarium żywota i twórczości bohaterki książki.

Także dlatego dzielam oceny Recenzentki wydawniczej, że „Rozległa znajomość tematyki [...] oraz pasja, z jaką Autorka propaguje tę wiedzę, zasługują na najwyższe uznanie” (prof. Weronika Wrona-Wolny, s. IV okładki).

Znaczący okazał się pomysł Autorki wyboru osoby bohaterki książki oraz przedmiotu poznania i interpretacji tak pracowicie zgromadzonych zarówno materiałów źródłowych, jak i różnorodnych opracowań, interdyscyplinarnego pochodzenia, także o epoce utopii społecznych i pedagogicznych tzw. Nowego Wychowania (z pierwszej połowy XX wieku). Bibliografia bowiem liczy aż 23 stron (w tym aż 5 stron to netografia) pozycji bibliograficznych, wykorzystanych w tej publikacji w sposób problemowo pogłębiony i zarazem poszerzony.

Warsztat poznawczy i sztuka pisarska Małgorzaty Kaliszewskiej sytuuje się w nurcie pedagogiki badań eksploracyjnych, w obszarze trzech ich rodzajów: rozpoznań historyczno-pedagogicznych i biograficznych oraz hermeneutycznych. Walorem monografii okazuje się oryginalne autorsko ich połączenie w toku pracowitych kwereń, ale i pięknych, często nawet radosnych, choć pracowitych studiów literaturowych i absorbujących, ale przez to ciekawych, oraz badań terenowych. Pozyskane bogactwo materiałów Autorka oświetliła w podejściu jakościowym, interpretatywnym hermeneutycznie.

Oczywiście Kaliszewska nie tylko odpowiada na pytanie, jak przedstawia się działalność pedagogiczna Elizy Freinet w zakresie

promocji zdrowia uczniów, ale i na pytanie o życie zespolone z umiłowaną pracą, wspólną z bardziej od niej znanym mężem Celestynem Freinetem i rodziną w środowisku oświatowym we francuskim Vence. Chodzi więc o życie trudne, ale szczęśliwe i fascynujące tej wybitnie utalentowanej i pracowitej nauczycielki. To życie Kaliszewska wartką, płynną i zaciekawiającą narracją opowiada: losy życiowe i zawodowe oraz obszary zainteresowań Elizy Freinet na tle faktów historycznych. Autorka czyni to w kontekście istotnych dla bohaterki książki i dla współczesnych czytelników działań: idei i atmosfery, osób i ich poglądów, które okazały się źródłem inspiracji jej – i naszych dziś – nowych rozwiązań pedagogicznych, w tym prozdrowotnych (s. 19–54).

Dociekliwe poszukiwania dowodów specyfiki rodzajów i walorów ambiwalencji/dwoistości, które ustawicznie towarzyszyły Elizie i Celestynowi Freinetom w trakcie ich prac zawodowych i teorii-twórczego formułowania założeń pedagogicznych, celem ulepszeń aktywności profesjonalnej, dobrze świadczą o solidnym rozpoznaniu przez Kaliszewską stosownego piśmiennictwa filozoficzno-metodologicznego. Dzięki temu dalej w książce mamy możliwość ufnie studiować formułowane wypowiedzi na temat osiągnięć i dorobku Elizy Freinet, które mogą nie tylko dziś, ale i na przyszłość inspirować promocję zdrowia (s. 55–270).

Autorka rekomendowanej Czytelnikom monografii, obiektywizując swoje dawnej daty (od ok. 1991 r.) zauroczenie personami i pracami obojga Freinetów, ich działalnością i twórczością (podkreślić trzeba, iż przecież w rozmaitych dziedzinach i gatunkach tej twórczości), nie powstrzymuje się od starannego opisu także dylematów, rozterek w prezentacji prac swej bohaterki. Ukazuje bowiem bezdyskusyjne, ale i niektóre obecnie także już dyskusyjne Elizy Freinet osiągnięcia. Mogą one również dziś inspirować, jak to nazywamy przez negację, czyli przestrzegać przed błędzeniem współczesną, a zaniedbaną promocję zdrowia.

Monografia ukazuje bohaterkę postrzeganą nie tylko, jak dotąd, głównie jako towarzyszką życia i prac, pomoc i wyręka swego męża, ale nie zawsze docenianą jako autonomiczna partnerka, która wniosła do działalności zawodowej obojga Freinetów własny twórczy wkład (specyficznie go koloryzując i naznaczając własną osobowością). Zatem tak wielorako i wyczerpująco opisaną – rozumem pedagogicznym

i sercem – młodość i miłość, macierzyństwo i działania społeczne, ale również działalność artystyczną i animacyjną, pisarstwo publicystyczne i popularnonaukowe Elizy Freinet, poznajemy dopiero teraz dzięki imponująco systematycznej i wytrwałej pracy Kaliszewskiej. Choć w swej istocie niełatwej, intensywnej i wieloletniej pracy nauczycielki akademickiej, zamiejscowo, łączonej efektywnie z twórczością pisarską.

Podglądając warsztat pracy i dokonania Kaliszewskiej, doceniamy jej opracowanie podwalin pod dziś możliwy do sformułowania, współcześnie przydatny program wychowania i nauczania, oparty również na dorobku Elizy Freinet – nie samego Freineta, jak tradycyjnie czyniono, gdyż jego techniki już włączane bywają po części do programów edukacji wczesnoszkolnej. Teraz można by jeszcze szerzej uwzględnić eksponowane w monografii aspekty ekologiczno-zdrowotne i artystyczne, sprzężone z pomysłami dokształcania nauczycieli w szerszym zakresie, proponując pedagogię Celestyna i Elizy Freinetów łącznie.

Przy czym Kaliszewska nie tylko renowuje, lecz znacząco wzbogaca nam współczesny stan wiedzy, ponadto szkicując perspektywnie pożytek z tej wiedzy istotnej o rozwoju ruchu freinetowskiego w Polsce, po fazie odległych już w czasie pionierskich aplikacji na nasz grunt owych technik Feineta (których wybitnymi pionierami, jak wiadomo, byli: Halina Semenowicz, Aleksander Lewin, Wincenty Okoń). Daje zrównoważony i przekonujący opis aktualności i znaczenia oraz recepcji pedagogiki Freinetów dzisiaj, jej mocy twórczej i inspirującej dla kolejnych pokoleń nauczycieli i adeptów zawodu z różnych stron świata. Wpisuje się więc tą monografią, i to kolejny już raz, w grono admiratorów osiągnięć Freinetów w jubileuszowym roku ostatniego 60-lecia ich propagowania i stosowania w Polsce aż kilkoma monografiami o walorach publikacji z kręgu badań podstawowych.

Wystarczy porównać jeszcze dwa służebne upogładowieniu i popularyzacji projekty i ich realizacje, a poświęcone Elizie Freinet, udokumentowane werbalnie i fotograficznie wystawy:

- I. „Eliza Freinet: Współtwórczyni Nowoczesnej Szkoły Francuskiej. Życie – działalność – spuścizna pedagogiczna” (w Wojewódzkiej Bibliotece Pedagogicznej, Kraków 2014);
- II. „Eliza Freinet: Promotorka zdrowia” (na Uniwersytecie Jana Kochanowskiego w Kielcach, podczas konferencji firmowanej przez

Instytut Pedagogiki i Psychologii, Zakład Pedagogiki Zdrowia i Kultury Fizycznej oraz przez Świętokrzyskie Centrum Onkologii, Kielce 2016).

Autorka monografii, specjalizując się w dydaktyce szkolnej i akademickiej, pedagogice zdrowia oraz pedagogice alternatywnej, czemu daje wyraz w recenzowanej rozprawie, zasadnie zakładała, że ta książka może zainteresować też co bardziej świadomych i odpowiedzialnych rodziców uczniów, inspirując do przemyśleń, zachęcających walorami wzorów działania Freinetów jako cenionych pedagogów i zarazem rodziców, nie tylko nauczycieli rzesz wychowanków.

Kaliszewska, kontynuując, rozwijając i aplikując wzory oraz polskie opisy szkoły w Vence jako zarazem instytucji edukacyjnej oraz pedagogicznej szkoły naukowej Freinetów, wykorzystywała dobrą okazję dla uczczenia nie tylko tego jubileuszowego 60-lecia pedagogicznej działalności polskich freinetowców, ale i wyeksponowała równocześnie niemały wkład grona polskich specjalistów pedagogiki zdrowia (por. Maciej Demel, Barbara Woynarowska, Ewa Syrek i ich kontynuatorzy), którzy z troską zabiegają o promocję zdrowia w społeczeństwie, nie tylko w polskich placówkach oświatowo-szkolnych. Dbają, by idee promotorów zdrowia, takich jak Eliza Freinet, wrosły w codzienną praktykę wespół z uczniami polskiego szkolnictwa, ale także w polską tradycję wyższej edukacji, dokształcania i doskonalenia nauczycieli (s. 24).

W konkluzji powyższych opinii mogę stwierdzić, iż rekomendowana czytelnikom monografia Kaliszewskiej stanowi jej oryginalne osiągnięcie i znaczący wkład do pedagogiki, co mogę z pedagogiczną i koleżeńską satysfakcją od dawna i z bliska obserwować oraz podziwiać¹.

ADRES DO KORESPONDENCJI:

Prof. dr hab. Krystyna Duraj-Nowakowa
Akademia Ignatianum w Krakowie
Instytut Nauk o Wychowaniu
e-mail: krystyna.duraj-nowak@ignatianum.edu.pl

¹ Por. np. obszerną monografię: Małgorzata Kaliszewska, *Ruch freinetowski w Polsce w latach 1957–2014*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jana Kochanowskiego, Kielce 2015.